

RĀ«gas apbÅ«ves aizsardzÅ«bas zonas â??Maskavas priekÅ¡pilsÅ?taâ?• revitalizÅ«cija: KultÅ«ras mantojums kÅ« resurss

Description

RĀ«gas pilsÅ?tas apbÅ«ves aizsardzÅ«bas zona â??Maskavas priekÅ¡pilsÅ?taâ?• ir raksturÅ«gs piemÅ?rs kultÅ«rvÅ?sturiski vÅ?rtÅ«gai, bet fiziski un sociÅ«li degradÅ?tai pilsÅ?tas apkaimē, kurÅ« kultÅ«ras mantojums var kalpot par stimulu vietas revitalizÅ«cijÅ«.

BieÅ¾Å«k pÅ«rplÅ«nojot pilsÅ?tu daÅ¼as, kvartÅ«lus, vÅ?sturiskas teritorijas tiek lietots termins reÅ«enerÅ«cija (to lieto, piemÅ?ram, Edgars PuÅ«iÅ?Å¡, RĀ«gas galvenais arhitekts (1960-1970) un VecrĀ«gas reÅ«enerÅ«cijas projekta lÅ«dzautors). ReÅ«enerÅ?t liek domÅ«t tÅ«dÅ« izpratnÅ? kÅ« radÅ«t no jauna, taÅ«u Eiropas Padome konvencijÅ«[\[1\]](#) paustÅ« kultÅ«ras mantojuma filozofija izceÅ¼ oriÅ«linÅ«lo un prasa izmantot veco un vÅ?rtÅ«go kÅ« resursu. VÅ?sturiskas pilsÅ?tvides saglabÅ«Å¡anai un jaunu tÅ«s dzÅ«vÅ«guma avotu atraÅ¡anai daudz piemÅ?rotÅ«ks ir termins â?? revitalizÅ«cija, tajÅ« izpratnÅ? kÅ« atgrieÅ¡ana pie dzÅ«vÅ«bas, dzÅ«vÅ«guma (otrreizÅ?jas dzÅ«ves pieÅ¡Å«irÅ¡ana).

VÅ?sturisku kvartÅ«lu revitalizÅ«cijÅ« vÅ?sturiskÅ«s apbÅ«ves atjaunoÅ¡anu argumentÅ? ar kultÅ«ras v. simbolisku nozÅ«mi. TomÅ?r arvien bieÅ¾Å«k teorÅ?tiÅ«i meklÅ? arÅ« ekonomisku un sociÅ«lu pamatojumu. KultÅ«ras mantojumu var uzskatÅ«t par neatjaunojamu resursu, ko zaudÅ?jot neatbilstoÅ¡u pÅ«rmaiÅ?u rezultÅ«tÅ«, atgÅ«t vairs nav iespÅ?jams. LielbritÅ«nijas ekonomikas proces pÅ?tnieki (National Economic Research Associates) savÅ« ziÅ?ojumÅ« par arhitektÅ«ras mantojuma vÅ?rtÅ«bu[\[2\]](#) ir definÅ?juÅ¡i veidus kÅ« vÅ?sturiska vide pieÅ¡Å«ir valsts ekonomikai â??pievienoto vÅ?rtÅ«buâ?•.

RĀ«gas pilsÅ?tas vÅ?sturiskÅ« priekÅ¡pilsÅ?ta â?? Maskavas forÅ¡tate

RĀ«gas paÅ¡valdÅ«ba Maskavas priekÅ¡pilsÅ?tu raksturo kÅ« â??daudznacionÅ«lu, bagÅ«tu un kultÅ«rvÅ?sturiskiem pieminekÅ¼iem un vienlaikus pazÅ«stamu gan ar teicami sakoptas, gan arÅ« pilnÅ«gi nesakÅ«rtotas vides piemÅ?riem, t.sk. ar narkomÅ«nu un bezpajumtnieku rajona reputÅ«ciju[\[3\]](#). PilsÅ?tas plÅ«notÅ«ji to uzskata par vienu no Å«Å slimajÅ«mÅ» RĀ«gas vietÅ«m â?? problemÅ«tis teritoriju, kur vÅ?rtÅ«gÅ«, bet nolietotÅ« apbÅ«ve mijas ar sociÅ«li degradÅ?tu vidi. 2.Pasaules kara laikā 1941. gada rudenÅ« Maskavas priekÅ¡pilsÅ?tÅ« izveidoja ebreju geto. Laika gaitÅ« kÅ¼uvusi par sava veida â??saluâ?•, kas vÅ«ji integrÅ?ta pilsÅ?tas vidÅ?, neskatoties uz tÅ«s tuvumu pilsÅ?tas vÅ?sturiskajam centram un it kÅ« labi veidotÅ«m, bet bieÅ¾Å«i funkcionÅ«li amorfÅ«m saiknÅ?m. TaÅ«u 15 ha lielÅ«s apbÅ«ves aizsardzÅ«bas zonas daÅ¼u aizÅ?em zaÅ¼Å«s struktÅ«ras (parki, kapu teritorija) â?? 27.6 ha.

Å obrÅ«d apbÅ«ves aizsardzÅ«bas zonÅ« â??Maskavas priekÅ¡pilsÅ?taâ?• dzÅ«vo 12.134 iedzÅ«votÅ«j[\[4\]](#), un ir vÅ?rojama izteikta etniskÅ« daudzveidÅ«ba. TomÅ?r, salÅ«dzinot ar pilsÅ?tas

centru un kaimiņu apkaimēm, Maskavas priekšpilsētā ir zems iedzīvotāju blīvums, kur, protams, sava nozīme ir arī plašajam parku un kapu teritorijām.

Apbāvē aizsardzības zonas vieta pilsētas plānos

Maskavas priekšpilsēta kā pilsētbūvniecisks veidojums nav iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Izpētes teritorija neatrodas arī UNESCO Pasaules mantojuma vietas ar Rāgas vēsturiskā centra aizsardzības zonu, tāpēc tā nevar pretendēt nacionālās nozīmes finansējumam.

Maskavas priekšpilsēta kā pilsētbūvniecisks kopums tiek aizsargāta lokāli, t.i., ar Rāgas domes saistošajiem noteikumiem, nosakot to kā apbāvē aizsardzības zonas. (Rāgā ir piecpadsmit apbāvē aizsardzības zonas.) Noteikumos tiek definētas galvenās kultūrvēsturiskās vērtības, ko teritorijā būtu jā saglabā, bet pārāk vispārīgi norādīts virziens, kurā teritorijā būtu iespējama attīstība. Turklāt Ārvalsts pašvaldības aizsardzības statuss var viegli mainīties līdz ar jaunu politisko varu pilsētas priekšgalā.

Maskavas priekšpilsētai pilsētas plānošanas dokumentos trākst integrētas vērtības, kas noteiktu virzienu attīstībai gan sociāli, gan telpiski. Teritorijas revitalizācijā publiskā ar privāto partnerību varētu kalpot kā izmērķinājums, jo Latvijā Ārvalsts partnerības vērtība neattīstītas, bet, ņemot vērā ārvalstu sadrumstaloto pašvaldību raksturu Maskavas priekšpilsētā, nākotnē būtu s neaizstājamas rezultātā vai rācābai.

Meklējot idejas Maskavas priekšpilsētas revitalizācijai, protams, piemēri citur dod vielu pārdomām un radošus impulsus. Ar izpratni par apbāvē aizsardzības zonas būtību Rāgā paralēli var vilkt ar Arhitektūras, pilsētbūvnieciskā un ainaviskā mantojuma aizsardzības zonu (ZPPAUP) Francijas pilsētās. ZPPAUP tika izveidota, lai radītu attīstībai elastīgāku aizsardzības mehānismu nekā apbāvē aizsardzības teritorijas vai kultūras pieminekļu aizsardzības zonas^[6]. Atšķirībā no Rāgas situācijas, Ārvalsts zonas tiek akceptētas arī valsts līmenī, kas dod iespēju pretendēt arī uz atsevišķām valsts atbalsta programmām.

Maskavas priekšpilsētai pēc būtības tuvs ir 1997.gadā Turīnā, Itālijā realizētais multietniska vēsturiska pilsētas kvartāla Porta Palazzo revitalizācijas projekts URBAN programmas ietvaros^[7]. Pilsētas vēsturiskajam centram, uzskatāma par nedrošīgu un degradētu. Ar o faktoru pastiprināja arī kvartāla centrālās daļes ar Eiropā lielākais atklātais tirgus La Piazza de Repubblica laukumā. Tāpat kā Rāgā arhitektūras mantojums šeit bija piedzīvojis ilgā degradācijas procesu, jo privāto pašvaldību rācābā nav bijuši līdzekļi vai vēlēme to kopēt. Tomēr kvartālam piemērotā spēcāga, vēsturiskā sakāojusies teritorijā identitāte un kolektīvā atmiņa, kas radīja saspringumu jauno un veco iedzīvotāju attiecībās. Porta Palazzo stratēģija paredzēja mobilizēt vietējo kopienu ar tās pašas resursiem. Projekta ideja balstījās trās galvenajos principos: pārvalde, līdzdalība, ilgtspējīga teritorijā attīstība. Veiksmīgas pārvaldes galvenais kodols bija pašvaldības izveidotā Pilsētvīdes reģenerācijas aģentūra The Gate, kas deva iespēju realizēt publiskās/privāto partnerības modeli (kas Itālijā 1990-tajos gados vēl bija jaunums).. Līdz 2007.gadam kvartāls tika realizētas ekonomiskā aktivizācija, sociālā tākla atvēršana un dzīves vides uzlabošana.

Lielākie draudi neatbilstošu attīstības paņēmīnu lietošanā kultūrvēsturiskā apkaimē ir to iedzīvotāju zaudēšana, tāpēc ar uzmanību jāpašvaldība tiek pievērsta sociāli atbildīgām risinājumiem un līdzdalībai. Projektu veiksmi nosaka arī tas, cik spēcāga ir vietējā kopiena

un iedzā«votā•ju pā•rstā•vniecā«ba. Vietas tā?la veidoā•janā• ir svarā«gs vietas mā•rketings, kurā• li lomū spā?lā? kultā«rvā?sturiskais mantojums. Ekonomikas stimulā?ā•janai svarā«ga ir balstā«ā•janā•s vietā?jā•s vā?rtā«bā•s un mazajā• uzā?ā?mā?jdarbā«bā•. Savukā•rt, publiskā investā«cijas ir stimulē daudz lielā•kām privā•tām investā«cijām.

ā??Maskavas priekā•pilsā?taā?• revitalizā•cijas iespā?jas

2011.gadā• Latvijas Universitā•tes Telpisko plā•notā•ju maā£istratā«ras programmā• es izstrā•dā diplomdarbu (vadā«tā•js Dr.arch. Jā•nis Lejnīeks), kas ietvā?ra Maskavas priekā•pilsā?tas revitalizā•cijas koncepciju. Tā• ir abstrakta, tā•u balstā•s uz apkaimes potenciā•lu, kas konstatā? vietas daudzpusā«gā• analā«zā?.

Revitalizā•cijas koncepcijas ievieā•šanas mā?rogs bā«tu konceptuā•li priekā•pilsā?tas kvartā•li, kurā katram ir savas vā?rtā«bas, sava ā??saslimā•janaā?• un ā??zā•lesā?•. Aktivitā•tes veicinā•tu vietā?j kopienas pā•rstā•vniecā«bas veidoā•janos, veidotu iedzā«votā•jos identitā•ti, palā«dzā?tu identificā partnerus revitalizā•cijai un apzinā•tu konkrā?tas sociā•li sensiblu grupu vajadzā«bas, kā• arā komunicā?tu kultā«rvā?sturiskā•s vā?rtā«bas.

Piemā?ram, viena no aktivitā•tām bā«tu bijuā•jo 1888.gadā• bā«vā?to tirgus noliktavu pā•rbā«ve pa Maskavas priekā•pilsā?tas mediatā?ku jeb iedzā«votā•ju izglā«toā•šanas centru. Tas kalpotu par mediatoru iedzā«votā•ju un institā«ciju dialogā•, pildā«tu apkaimes centrā•lā•s tikā•janā•s viet funkcijas, tā• aktivizā?jot iedzā«votā•jus un sniedzot sociā•lu atbalstu, izveidojot darba meklā?ā•šanas un citas sociā•lā•s palā«dzā«bas informā•cijas centru.

Vā?sturiski vā?rtā«gā•s apbā«ves atjaunoā•šanas un veselā«gas dzā«ves vides radā«ā•šanas aktivitā•tes bā«tu vā?rstas uz partnerā«bas meklā?jumiem, lai glā•btu kultā«rvā?sturiski vā?rtā«go koka apbā«vi, kas ir apkaimi raksturojoā• seja. Tā•s mā?rā•is bā«tu radā«t pievilcā«gā•ku dzā«ve telpu, sakopjot vā?sturiskā•s ā?kas, paaugstinot vides droā•jā«bu, radot pievilcā«gu ā•rtelpu, popularizā?jot ilgtspā?jā«gus un videi draudzā«gus risinā•jumus un pievā?rā?joties arā« amatnieku izglā«toā•janai. Paā•valdā«ba izstrā•dā•tu atbalsta programmu, kuras ietvaros bā«tu paredzā?tas subsā«dijas vā?sturiski vā?rtā«gu koka ā?ku atjaunoā•šanai, lai veicinā•tu ā«paā•jniēku iesaistā«ā•janos un vā?lmi ieguldā«t ā«paā•juma sakopā•janā•. Publiskais finansā?jums varā?tu tikt pieā•jā•irts ā?ku prioritā•riem glā•bā•šanas darbiem, ielas fasā•ā?u atjaunoā•šanai, mā•jokā¼ pievienoā•šanai pilsā?tas komunikā•cijām u.c. Lai programmu aizsā•ktu, kā• arā« lai veiktu iedzā«votā izglā«toā•janu, paā•valdā«ba organizā?tu paraugrestaurā•ciju tā•s ā«paā•jumā• esoā•jai ā?ka iesaistot, piemā?ram, jaunus amatniekus.

Apkaimes ekonomiskai aktivizā?ā•šanai palā«dzā?tu, piemā?ram, aktivitā•te, kuras ietvaros tiku veidota paā•valdā«bas programma ar veicinoā•jiem pasā•kumiem ā?ku tukā•jo pirmo stā•vu pielā•goā•šanai komercijai un cita veida mazā•s uzā?ā?mā?jdarbā«bas izvietoā•šanai apkaimes galvenajā• ielā•. Potenciā•lo uzā?ā?mā?ju interesi varā?tu radā«t apmā•cā«bas iesā•cā?jie uzā?ā?mā?jdarbā«bā•, ko nodroā•jinā•tu paā•valdā«ba ar Nodarbinā•tā«bas valsts aā£entā«ras un augstskolu palā«dzā«bu.

Uzdevums ā??Sociā•lā•s daudzveidā«bas veidoā•janaā?? veicinā•tu veselā«gu sociā•lo daudzveidā«b galvenokā•rt noturot esoā•jos iedzā«votā•jus, bet arā« piesaistot jaunā•s ā£imenes. Tas nā•kotnā? dot zinā•mu garantu apkaimes droā•jā«bas lā«meā?a paaugstinā•ā•šanā•, kā• arā« palielinā•tu aktā«vā iesaistā«ā•janos apkaimes attā«stā«bā•. Piemā?ram, viena no aktivitā•tām Perpetum mobile ā?? studentu kvartā•ls varā?tu atrast jaunu funkciju bijuā•jajai liā•ieru rā«pnā«cai, kas ilgstoā•ji ir pamesta,

bet kuru var uzskatīt par vēsturiski un arhitektoniski vērtīgu. Bijusī rāpnieciskās teritorija atrodas privātpašumā, un tai nav atrasta jauna funkcija: biroju ēku tirgus Rīga ir pārsātināta, savukārt dzīvojamajai funkcijai tās ir nepievilcīgās savas atrašanās vietas (maģistrāles malā) dēļ. Ārpusē, ka apkaimē atrodas Ārģeļu dārzā, kas ir Latvijas Kultūras akadēmija, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte u.c. – nozīmīga loma būtu studentu vides veidošanai. Ārģeļu dārzā būtu pielāgot studentu kopmācību vajadzībām. Kopmācību iemācniekiem, kas ir mobili un nemitīgi mainās, pastāvīgi atjauninot apkaimes iedzīvotāju vidējo vecumu, netraucētu tilta tuvums, apmierinātu labās sasniedzamības nolikuma centra, kā arī savu mācību iestāžu tuvums.

Ārpusē, ka Ārģeļu dārzā izveidota revitalizācijas procesa koordināšanai ir bijis viens no veiksmīgās projekta realizācijas priekšnoteikumiem citur pasaulē, ar Maskavas priekšpilsētas revitalizācijas gadījumā pašvaldībai būtu ieteicams veidot Ārģeļu dārzā, kur būtu pārstāvētas kā valsts, tā pašvaldības institūcijas, kā arī iedzīvotāju un vietējo uzņēmēju pārstāvniecības. Finansiālo struktūru varētu veidot ārģeļu dārzā pašvaldības fonds, ko veido pašvaldības finansējums, piesaistītais privātais un E fondu un citu finanšu instrumentu investīcijas.

Piezīmes :

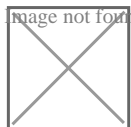
- [1] Convention pour la sauvegarde du patrimoine architectural de l'Europe, Convention-cadre du Conseil de l'Europe sur la valeur du patrimoine culturel pour la société.
- [2] Kopsavilkums publicēts English Heritage, "The economic value of the historic environment", 2003.
- [3] Rāģeļu Austrumu izpilddirekcija [Bez dat.]. Sk. 15.12.2010. Pieejams <http://www.rigasaustrumi.lv>
- [4] Pilsnīcas un migrācijas lietu pārvaldes dati, 2010.
- [5] Rāģeļu domes 20.12.2005. saistošie noteikumi Nr.34 "Rāģeļu teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi", 4.3.punkts 405.apakšpunkts.
- [6] Sebastian Loew, *Modern architecture in Historic Cities. Policy planning and building in contemporary France*, London, New York: Routledge, 1998, pp.69-73.
- [7] Ilda Curt & Christiane Spill. "La centralité dans un quartier multiethnique du centre historique de Turin", *Rives méditerranéennes*, 26/2007, pp. 53-69.

* Mg. Geogr., strādā Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijā, Kultūras mantojuma politikas daļā. ICOMOS Latvija biedre.

[Tulkojums franču valodā.](#)

Bilde: "Maskavas iela", Ivars Kukainis 2012.

Image not found or type unknown

[Retour en haut de page](#)

date création

01/07/2012

Champs de mots

Auteur-article : Katrina KUKAINE*